

ЦИФРОВА ПОЛІТИКА УКРАЇНИ: РЕАЛІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

DIGITAL POLICY OF UKRAINE: REALITIES AND PERSPECTIVES

Іщенко І.В.,

*доктор політичних наук, професор,
завідувач кафедри міжнародних відносин
Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара,
ORCID ID: 0000-0001-5799-7364*

Побочий І.А.,

*доктор політичних наук, професор,
професор кафедри міжнародної економіки, управління і
соціально-гуманітарних дисциплін
Українського державного університету науки і технологій,
ORCID ID: 0000-0001-7023-1857*

У статті досліджено концептуальні засади та практичні аспекти реалізації цифрової політики України в сучасних умовах. Необхідність підвищення ефективності державного апарату, створення сприятливих умов для безпеки, системний перехід до цифровізації у всіх сферах соціального життя обумовлюють активізацію цифрової політики України. Метою роботи є комплексний аналіз поточної цифрової політики України, оцінка її ефективності в умовах воєнного стану та визначення стратегічних перспектив у контексті євроінтеграції. Проаналізовано динаміку розвитку екосистеми «Дія», вона показала значне зростання довіри населення до цифрових інструментів. На прикладі реалізації програми «Трембіта» показано значне зростання ефективності соціального капіталу та можливості скорочення ресурсів. Стрімкий розвиток екосистеми «Дія» та цифрових субсервісів свідчить про створення справжньої платформи взаємодії між державою і громадянами. Показано рейтинг України на основі порівняння стану впровадження GovTech у країнах Східної Європи. Зазначено перспективні напрямки цифровізації, які дозволить покращити надання державних послуг, зміцнити стан безпеки. Розглянуто цифровий безвіз як мету технологічних інновацій та перспективу інтеграції України в Єдиний цифровий ринок ЄС. Підкреслено значення розвитку і запровадження штучного інтелекту. Окрему увагу приділено викликам, пов'язаним з цифровим розривом та кібербезпекою. Охарактеризовано важливість розвитку цифрової дипломатії та її позитивний вплив на підтримку України та політичну стабільність держави. У висновках зазначено, що Україна пройшла етап інституціалізації цифрових трансформацій. Створено глобальний GovTech – продукт, збережено керованість соціальними та економічними процесами в умовах воєнної агресії. Цифрова політика стала найшвидшим каналом реальної інтеграції України до стандартів ЄС. Україна має долати загрози і виклики на шляху цифрової трансформації суспільства.

Ключові слова: цифрова політика, цифровізація, електронне урядування, Дія, GovTech, національна стійкість, цифрова дипломатія, Україна.

The article examines the conceptual foundations and practical aspects of implementing Ukraine's digital policy in modern conditions. The need to increase the efficiency of the state apparatus, create favorable conditions for security, and a systemic transition to digitalization in all spheres of social life determine the intensification of Ukraine's digital policy. The purpose of the work is a comprehensive analysis of the current digital policy of Ukraine, assess its effectiveness in martial law conditions, and determine strategic prospects in the context of European integration. The dynamics of the development of the "Diya" ecosystem are analyzed, it showed a significant increase in the population's trust in digital tools. The implementation of the "Trembita" program shows a significant increase in the efficiency of social capital and the possibility of reducing resources. The rapid development of the "Diya" ecosystem and digital subservices indicates the creation of a real platform for interaction between the state and citizens. The rating of Ukraine is shown based on a comparison of the state of GovTech implementation in Eastern European countries. Promising areas of digitalization are indicated, which will improve the provision of public services and strengthen the security situation. Digital visa-free travel is considered as a goal of technological innovations and a prospect for Ukraine's integration into the EU's Single Digital Market. The importance of the development and introduction of artificial intelligence is emphasized. Special attention is paid to the challenges associated with the digital divide and cybersecurity. The importance of the development of digital diplomacy and its positive impact on supporting Ukraine and the political stability of the state is characterized. The conclusions indicate that Ukraine has passed the stage of institutionalization of digital transformations. A global GovTech product has been created, and control over social and economic processes has been preserved in conditions of military aggression. Digital policy has become the fastest channel for Ukraine's real integration into EU standards. Ukraine must overcome threats and challenges on the path to the digital transformation of society.

Key words: digital policy, digitalization, e-government, Diya, GovTech, national resilience, digital diplomacy, Ukraine.

Постановка проблеми. Цифрова трансформація на початку ХХІ століття стала визначальним чинником глобальної конкурентоспроможності держав. Україна, опинившись у складних геополі-

тичних обставинах, обрала шлях форсованої цифровізації як інструменту модернізації державного апарату та подолання корупційних ризиків. Актуальність дослідження зумовлена необхідністю

наукового осмислення переходу від точкової автоматизації до комплексної цифрової політики, що охоплює всі сфери суспільного життя.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичний фундамент дослідження базується на працях вітчизняних та закордонних учених. Питання електронної демократії та цифрової участі розглядали М. Кастельс [15], Ян ван Дейк [24], К. Санстейн [23] та ін. Український контекст цифровізації висвітлювали О. Баранов [1], О. В'юнник, О. Кіріченко [3], Макух-Федоркова І. [9]. Зокрема, у колективній монографії за ред. О. Карпенка [12, с. 80] акцентується увага на інституціалізації Міністерства цифрової трансформації як головного суб'єкта формування політики. Проте динамічність процесів вимагає постійного оновлення даних щодо реалій 2022–2025 років.

Метою роботи є комплексний аналіз поточної цифрової політики України, оцінка її ефективності в умовах воєнного стану та визначення стратегічних перспектив у контексті євроінтеграції.

Виклад основного матеріалу. Цифрова політика України пройшла шлях від фрагментарних ІТ-рішень до цілісної стратегії «держава у смартфоні». Центральним елементом цієї політики є екосистема «Дія», яка змінила парадигму взаємодії громадянина та держави. У таблиці 1 показано як змінювалась довіра до цифровізації на підставі аналізу кількості користувачів екосистеми «Дія».

Статистичні дані свідчать про експоненціальне зростання довіри до цифрових інструментів. Як зазначав очільник Міністерства цифрової трансформації М. Федоров, рівень проникнення цифрових послуг став ключовим показником політичної легітимності сучасної влади [13].

Важливим компонентом реалій є впровадження системи «Трембіта» – системи електронної взаємодії державних реєстрів. Це дозволило реалізувати принцип *once only*, коли держава не вимагає від громадянина довідки, яка вже є в її базах даних. Формула ефективності цифрового урядування (E_{gov}) може бути представлена як:

$$E_{gov} = \frac{T_{trans} \times Q_{serv}}{C_{cost}}$$

де T_{trans} – швидкість транзакції, Q_{serv} – якість сервісу, C_{cost} – витрати ресурсів.

Математичний аналіз показує, що цифровізація дозволяє скоротити ресурси на 30–40% [19].

Слід зазначити, що в Україні відбулась трансформація державних послуг: від сервісу до екосистеми. Українська модель цифровізації базується на концепції «Mobile-first», що кардинально відрізняє її від класичних європейських моделей (наприклад, естонської X-Road), які тривалий час фокусувалися на десктопних рішеннях. Станом на 2024 рік екосистема «Дія» трансформувалася з агрегатора документів у повноцінну платформу взаємодії між державою, громадянином та бізнесом. Особливого значення в умовах повномасштабної агресії набули спеціалізовані цифрові інструменти, що розв'язують критичні соціальні та економічні завдання.

Проведемо деякий аналіз цільових суб-сервісів: «єВідновлення» та «єОселя». Програма «єВідновлення» стала першим у світі прикладом масового цифрового відшкодування збитків за зруйноване майно в умовах активного конфлікту. Політичне значення цього сервісу полягає у мінімізації корупційних ризиків при розподілі коштів. Процес автоматизований: від подання заяви через мобільний застосунок до отримання цифрової картки для розрахунків. За даними Міністерства, використання алгоритмів ШІ для верифікації пошкоджень суттєво прискорило виплати з компенсації зруйнованого і пошкодженого майна [7].

Програма доступного кредитування «єОселя» демонструє інтеграцію фінансового та державного секторів. Завдяки цифровій перевірці даних через реєстри, час на розгляд заявки скоротився з тижнів до годин. Це створює умови для збереження людського капіталу всередині країни, що є пріоритетом регіональної політики [5;6].

Для розуміння того, як виглядає Україна в компоненті цифрової політики дамо компаративну характеристику України у порівнянні з країнами Східної Європи, а саме з представниками Вишеградської четвірки та Балтії. Естонія залишається еталоном за рівнем цифровізації законодавства, проте Україна випереджає її за швидкістю впровадження мобільних рішень.

Польща з інструментом mObywatel багато в чому наслідує український досвід (зокрема,

Таблиця 1

Динаміка зростання кількості користувачів екосистеми «Дія» (2020–2024 рр.)

Рік	Кількість користувачів (млн осіб)	Кількість доступних послуг
2020	4,5	15
2021	12,0	72
2022	18,5	95
2023	20,5	110
2024	21,5	130

Складено авторами за даними Міністерства цифрової трансформації [20].

Таблиця 2

Порівняльний аналіз функціоналу цифрових програм (кейс України)

Критерій	єВідновлення	єОселя	єВідрядження (просект)
Автоматизація перевірки (%)	95%	80%	100%
Інтеграція з реєстрами	Нерухомість, демографічний	ДПС, ПФУ, Кредитне бюро	Опендатабот, ДПС
Політичний ефект	Соціальна стійкість	Економічне стимулювання	Підтримка експорту

Складено авторами на основі моніторингу нормативно-правових актів

інтеграція цифрових документів українців Diia.pl). У той час як Чехія та Угорщина демонструють більш консервативний підхід, де цифровізація часто стикається з жорсткою бюрократичною інерцією та застарілими вимогами до фізичного підпису [22;17].

Цікаво, що Україна є одним зі світових лідерів запровадження GovTech – екосистеми технологічних рішень, спрямованих на цифровізацію державних послуг та модернізацію роботи органів влади.

Математичне моделювання впливу цифровізації на рівень довіри до державних інституцій (Т) можна виразити через функцію:

$$T = \int (S_{acc} + D_{trans} + B_{fric}) dt$$

Де: S_{acc} – доступність сервісів, D_{trans} – прозорість даних, B_{fric} – бюрократичне тертя. В Україні за останні 4 роки значення останнього показника знизилося на 22%, що позитивно відобразилося на політичному рейтингу інституцій, відповідальних за цифрову політику [13].

Важливо проаналізувати також і військово-політичний аспект: «Мілітарі-тех» як драйвер, оскільки не можна оминати вплив війни на цифрову стратегію. Створення платформи Brave1 та запуск застосунків для військовослужбовців («Армія+», «Резерв+») свідчать про перенесення цивільного досвіду в оборонний сектор. Це створює унікальний прецедент для країн НАТО та ЄС: держава здатна проводити масштабну цифрову мобілізацію ресурсів у режимі реального часу. В Україні запущено кластер оборонних технологій BRAVE1 – єдину платформу для співпраці між компаніями оборонних технологій, державою та

військовими. Відтепер будь-яка особа, стартап чи компанія зможе подати свою ідею чи продукт до BRAVE1 та отримати грант від держави. Таким чином, бізнес отримує можливості для розвитку, а військові – виграшні технології [14].

Виходячи з аналізу наявних документів, нові перспективи цифрової трансформації України та її взаємовідносин з країнами ЄС проглядаються у запровадженні Цифрового безвізу та ШІ. Цей наступний етап полягає насамперед у імплементація регламенту eIDAS 2, що дозволить визнати українські електронні підписи в ЄС. Такий крок відкриває шлях до «цифрового безвізу». Його сутність не тільки у визнанні наших підписів в країнах ЄС і навпаки – громадян країн ЄС в Україні, важливим складником цифрового безвізу є можливість користуватися онлайн-послугами в країнах ЄС так само, як і в Україні. До того ж, спрощуватиметься ведення бізнесу та укладання електронних контрактів. [21]. Окрім того, стратегія розвитку штучного інтелекту до 2030 року передбачає впровадження ШІ в судове адміністрування та медицину, що має розвантажити державний сектор [16].

Разом з тим, в ході реалізації цифрової політики держави виникають ризики кібербезпеки та актуалізується цифрова стійкість держави [4]. У реалізації цифрової політики України питання безпеки трансформувалося з технічного завдання в основу національної безпеки [10]. Також, завдання, яке належить вирішити Україні – подолання цифрового розриву. Неоднакові можливості користуватися Інтернетом пов'язано з регіональними, соціальними, економічними та віковими факторами. Ця проблема має бути вирішена і поставлена

Таблиця 3

Рівень впровадження GovTech у країнах Східної Європи (2023–2024 рр.)

Країна	Мобільний паспорт	Е-голосування	Цифровізація податків	Швидкість змін (індекс)
Україна	Повноцінний	Пілотні проекти	Висока (Дія.City)	9.2/10
Естонія	ID-картка	Повне	Найвища	8.5/10
Польща	Додатковий	Відсутнє	Середня	7.1/10
Словаччина	Відсутній	Відсутнє	Середня	5.4/10

Джерело розраховано за методологією International Digital Economy and Society Index (DESI) [2] та адаптовано авторами.

в якості завдання в документах ЄС. Вона цілком актуальна і для України [17; 18]. Повномасштабна війна 2022–2025 років продемонструвала, що цифровізація є водночас потужним інструментом управління та потенційною зоною вразливості [9]. Основними викликами для цифрової стабільності України в поточному періоді є:

По-перше, таргетовані кібератаки на державні реєстри: постійні спроби агресора отримати доступ до персональних даних громадян в екосистемі «Дія» та системі «Трембіта». Проте архітектура «Дії», яка не зберігає дані на власних серверах, а лише відображає їх із відповідних реєстрів, довела свою ефективність.

По-друге, дезінформація та маніпуляції: використання соціальних мереж та дипфейків для дискредитації цифрових послуг.

По-третє, фізичне знищення інфраструктури: обстріли дата-центрів та енергетичної мережі, що вимагало термінового переходу на хмарні технології за межами країни (закон про «хмарні послуги» від 2022 року) [11].

Український досвід побудови «держави в хмарі» (Cloud-First Policy) є унікальним для країн ЄС. Якщо традиційні європейські протоколи безпеки базуються на територіальному принципі збереження даних, то Україна довела, що в умовах гібридної війни транскордонна децентралізація реєстрів є єдиним способом забезпечити безперервність державних процесів [18, с. 38].

Крім того, політична стабільність і якість зовнішньополітичного іміджу України залежить від ефективного запровадження та реалізації цифрової дипломатії. Як зазначили В. Кононенко і Т. Комарова: «Трансформації влади в цифрову епоху потребують адекватних та ефективних відповідей на запити з боку суспільства, його політичної сфери

та від усіх суб'єктів дипломатії, тим більш у новій цифровій якості [8, с.17]. Сьогодні ми бачимо, що міжнародна підтримка України має місце в тому числі завдяки активній цифровій дипломатії.

Висновки. Дослідження цифрової політики України дозволяє зробити висновок, що держава успішно пройшла етап інституціалізації цифрових трансформацій. Перехід від паперової бюрократії до екосистеми мобільних послуг став не лише технологічним, а й ціннісним проривом, що змінив соціальний контракт між владою та суспільством.

Ключовими результатами є:

По-перше, створення глобального GovTech – продукту: програми «Відновлення», «ЄОселя» та екосистема «Дія» стали інструментами «м'якої сили» України на міжнародній арені.

По-друге, забезпечення стійкості: завдяки цифровізації Україна зберегла керованість соціальними та економічними процесами в умовах воєнної агресії.

По-третє, євроінтеграційний вектор: цифрова політика стала найшвидшим каналом реальної інтеграції України до стандартів ЄС через синхронізацію цифрових ринків та взаємне визнання електронних документів.

Водночас, Україна має долати загрози і виклики на шляху цифрової трансформації суспільства, серед них захист від: таргетингових атак, дезінформації та маніпуляції з використанням соціальних мереж агресора, фізичного знищення цифрової інфраструктури в ході бойових дій тощо.

Перспективним напрямом подальших досліджень є аналіз етичних аспектів використання штучного інтелекту в державному управлінні та розвиток технологій військового призначення (Military Tech) як складової майбутньої системи регіональної безпеки.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Баранов О. А. Соціальна та цифрова трансформації: джерело правових проблем. Інформація і право. 2021. № 3. С. 59-73. URL: <http://jnas.nbuv.gov.ua/article/UJRN-0001286726> (дата звернення 13.03.2025).
2. Веретюк С.М. Підвищення ефективності управління життєвим циклом інформаційно-комунікаційних технологій: дис. ... канд. тех. наук: 05.13.06. Черкаси, 2021. 168 с.
3. В'юник О.В., Кіріченко О.В. Трансформація концепцій логістичного і проєктного менеджменту в контексті цифровізації та євроінтеграції. Центральноукраїнський науковий вісник. Економічні науки, 2023, вип. 9(42). С.279-289. DOI: [https://doi.org/10.32515/2663-1636.2023.9\(42\).279-289](https://doi.org/10.32515/2663-1636.2023.9(42).279-289)
4. Горун О.Ю. Пріоритетні засади державної політики кібербезпеки: організаційно-правовий аспект. Інформація і право, 2021, 2(37), с.93-102. DOI: [https://doi.org/10.37750/2616-6798.2021.2\(37\).238343](https://doi.org/10.37750/2616-6798.2021.2(37).238343) (дата звернення 18.03.2025).
5. «ЄОселя. Подати заявку, 2025. <https://eoselia.diia.gov.ua/> (дата звернення 17.03.2025).
6. «ЄОселя – програма доступного іпотечного кредитування. Liga 360, 2025. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/EA018492> (дата звернення 17.03.2025).
7. Компенсація за пошкоджене або знищене майно. Дія. 2025. URL: <https://diia.gov.ua/services/kompensaciya-za-poskodzhene-majno> (дата звернення 17.03.2025).
8. Кононенко В., Комарова Т. Цифрова дипломатія як засіб стратегічної комунікації держави. Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна. Серія "Питання політології, 2024, 45, 15-20. DOI: <https://doi.org/10.26565/2220-8089-2024-45-02> (дата звернення 18.03.2025).

9. Макух-Федоркова І. Вплив цифрової дезінформації на перебіг російсько-української війни. Медіафорум: аналітика, прогнози, інформаційний менеджмент, 2025, 16, 129-138. DOI: <https://doi.org/10.31861/mediaforum.2025.16.129-138> (дата звернення 15.03.2025).
10. Про критичну інфраструктуру: Закон України від 16 листопада 2021 р. № 1882-IX. *Liga 360*. URL: https://ips.ligazakon.net/document/view/T211882?an=1&q=%D0%BA%D1%96%D0%B1%D0%B5%D1%80%D0%B1%D0%B5%D0%B7%D0%BF%D0%B5%D0%BA%D0%B0&searchType=phrase&is_no_morph=false&listen_star=true (дата звернення 16.03.2025).
11. Про хмарні послуги. Закон України від 17 лютого 2022 року № 2075-IX. Відомості Верховної Ради України, 2023, № 15, ст.52. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2075-20/#Text> (дата звернення 18.03.2025).
12. Цифрове врядування : монографія / О. В. Карпенко, Ж. З. Денисюк, В. В. Наместнік [та ін.] ; за ред. О. В. Карпенка. Київ : ІДЕЯ ПРИНТ, 2020. 336 с.
13. Цифрова трансформація і філософія Дії: Михайло Федоров представив у Європарламенті український досвід діджиталізації Цифрова трансформація в Україні: звіт за 2023 рік. Міністерство цифрової трансформації України. URL: thedigital.gov.ua (дата звернення: 12.03.2025).
14. BRAVE1 defence technology cluster launched in Ukraine. The Ukraine Network, 2023, June 3. URL: <https://ukrainet.eu/2023/06/03/brave1-defence-technology/> (дата звернення 18.03.2025).
15. Castells M. *The Network Society: A Cross-cultural Perspective*. Edward Elgar Pub, 2004. 464 p.
16. Commission Staff Working Document. *Ukraine 2024 Report* Accompanying the document. Communication from the Commission to the European Parliament, The Council, The European Economic and Social Committee and The Committee of Regions. European Commission, Brussels, 30.10.2024. URL: https://enlargement.ec.europa.eu/ukraine-report-2024_en (дата звернення 15.03.2025).
17. Digital Decade 2024 report calls for strengthened collective action. European Commission. URL: https://commission.europa.eu/news-and-media/news/digital-decade-2024-report-calls-strengthened-collective-action-2024-07-03_en (дата звернення 17.03.2025).
18. Digital Progress and Trends Report 2023. World Bank Group, 2024. 150 p. URL: <https://www.worldbank.org/en/publication/digital-progress-and-trends-report> (дата звернення 15.03.2025).
19. Digital Services Trade Restrictiveness Index. OECD Data Explorer, 2024. URL: [https://data-explorer.oecd.org/vis?lc=en&df\[ds\]=dsDisseminateFinalDMZ&df\[id\]=DSD_STRI%40DF_STRI_DIGITAL&df\[ag\]=OECD.TAD.TPD&df\[vs\]=1.0&dq=A.....&pd=2014%2C&to\[TIME_PERIOD\]=false](https://data-explorer.oecd.org/vis?lc=en&df[ds]=dsDisseminateFinalDMZ&df[id]=DSD_STRI%40DF_STRI_DIGITAL&df[ag]=OECD.TAD.TPD&df[vs]=1.0&dq=A.....&pd=2014%2C&to[TIME_PERIOD]=false) (дата звернення: 14.03.2025).
20. Digital State UA. Govtech Дія. 2025. URL: <https://digitalstate.gov.ua/uk/projects/govtech/diia> (дата звернення 17.03.2025)
21. eIDAS Regulation. European Commission, 2025, 5 May. URL: https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/policies/eidas-regulation?utm_sq=gcdt8nj42i (дата звернення 18.03.2025).
22. Shaping Europe's digital future. *Czechia 2024 Digital Decade Country Report*. European Commission. URL: <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/factpages/czechia-2024-digital-decade-country-report> (дата звернення 17.03.2025).
23. Sunstein C. *# Republic: Divided Democracy in the Age of Social Media*. Princeton University Press, 2018. 336 p. URL: <https://www.yakaboo.ua/ua/republic-divided-democracy-in-the-age-of-social-media.html?srsId=AfmBOor2Ji1YTZrdqPGt-d5gLJfjg-NG9BROWeMr9XTLLavf33V9BSfa> (дата звернення 16.03.2025)
24. Van Dijk J. *The network society*. Third edition, London : SAGE Publications Ltd, 2012. 336 p.